

ΜΕ ΤΗΝ ΕΥΚΑΙΡΙΑ ΤΩΝ 100 ΧΡΟΝΩΝ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΣΗ ΤΗΣ ΣΙΑΤΙΣΤΑΣ, 1912-2012

Ο ΚΡΗΤΙΚΟΣ ΛΕΩΝΙΔΑΣ ΠΑΠΑΜΑΛΕΚΟΣ ΑΓΩΝΙΣΤΗΣ - ΟΠΛΑΡΧΗΓΟΣ

ΤΗΣ ΜΑΧΗΣ ΤΗΣ ΣΙΑΤΙΣΤΑΣ (4 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1912). 1870-1912

Γράφει ο Γεώργιος Μ. Μπόντας Τέως Δ/ντής της Μανουσείου
Δημόσιας Βιβλιοθήκης Σιάτιστας - Διογράφος

Η Σιάτιστα είναι ένας ιστορικός και ένδοξος βράχος, που η μοίρα τον έταξε να γίνει ακατάλυτο σύμβολο της λευτεριάς.

Η Σιάτιστα είναι μια πόλη κόσμημα για την Ελλάδα. Ανέδειξε πολλούς διαπρεπείς επιστήμονες και γενικότερα ανθρώπους των γραμμάτων, μεγάλους ευεργέτες και γενναίους αγωνιστές.

Η μάχη της 4ης Νοεμβρίου 1912 για την απελευθέρωση της Σιάτιστας εντάσσεται στο κέντρο των πολεμικών επιχειρήσεων του Ελληνικού Στρατού της χρονιάς αυτής στη Δυτική Μακεδονία.

Η μάχη της Σιάτιστας είναι μία από τις πιο φονικές, αλλά και σπουδαιότερες από ιστορικής απόψεως, διότι με τη νίκη των Ελληνικών όπλων εξασφαλίστηκαν τα αριστερά νώτα από τον εχθρό και εδραιώθηκε η απελευθέρωση στη Δυτική Μακεδονία.

Η συμβολή των Κρητών στη μάχη της Σιάτιστας υπήρξε μεγάλη. Πολλά από τα τέκνα της εθελοντικά είχαν προστρέξει στην αγωνιζόμενη Μακεδονία, όπου εξετέλεσαν πιστά και αθόρυβα το καθήκον τους. Οι Γενναίοι Κρήτες αγωνιστές μαζί με τις δικές μας δυνάμεις χάρισαν την ελευθερία στην πόλη μας. Τιμή και δόξα σ' αυτά και σ' όλα τ' άλλα αδέρφια μας των άλλων περιοχών, που πότισαν με το αίμα τους τα χώματα της Σιάτιστας.

Ένας από τους Κρητικούς που έπεσαν ηρωικά για την απελευθέρωση της Σιάτιστας είναι και ο Λεωνίδας Παπαμαλέκος από το Βάμο του Αποκορώνου Κρήτης, που ήταν επικεφαλής 63 ανδρών.

Να τι γράφει ο Σταύρος Κελαϊδής . Διηγηγός - Οπλαρχηγός και αγωνιστής της μάχης της Σιάτιστας στο άρθρο του " ΛΕΩΝΙΔΑΣ ΠΑΠΑΜΑΛΕΚΟΣ", που δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα Ρεθύμνης " ΒΗΜΑ" στις 30 Μαΐου 1961".

" Από την αρχή της επανάστασης της μεταπολιτεύσεως (1895-1898) από τους πρώτους, έλαβε μέρος και ο Γερέας Μανώλης Μαλέκος, μονολεκτικά λέγονταν Παπα- Μαλέκος, με τους νεότερους αδελφούς του Λεωνίδα και Νικόλαο. Από τότε ακόμα και οι άλλοι αδελφοί λέγονταν Παπα- Μαλέκοι, χωρίς να είναι κληρικοί. Μπορεί και προς τιμή του Παπά, ο οποίος είχε διαφημισθεί από τις αθηναϊκές εφημερίδες και έγινε γνωστός σ' όλο το πανελλήνιο. Μετά την μεταπολίτευση ο Παπάς εγκαταστάθηκε ως εφημέριος στον Πειραιά, όπου και πέθανε. Ο Λεωνίδας Παπαμαλέκος, ο ανδρελός εκείνος Κρητικός, ο οποίος ως άλλος Παπαφλέσσας της Κρήτης, ήταν από τους πρώτους που έλαβαν μέρος στο Μακεδονικό αγώνα και αναγνωρίστηκε ως αρχηγός. Ο Λεωνίδας Παπαμαλέκος μετά τον Μακεδονικό αγώνα στον οποίο πήρε ενεργό μέρος και έδρασε ήρθε και πάλι στον απελευθερωτικό αγώνα της Μακεδονίας να πάρει μέρος σ' αυτόν. Και συνεχίζει ο Σταύρος Κελαϊδής " Κατά την πολύνεκρον μάχη της Σιάτιστας (4 Νοεμβρίου 1912) εφονεύθη, αλλά το αίμα του, ως και των λοιπών πεσόντων και τραυματισθένων, δεν πήγεν επί ματαίω, διότι έκρινεν οριστικώς την τύχην της πατριωτικότητας κι Ελληνικότητας αυτής πόλεως. Τον εκλαύσαμεν και τον εθάψαμεν μετά τιμών, ως έπρεπε".

Το όνομά του είναι χαραγμένο στο ηρώο των πεσόντων της πόλης μας, μαζί με τα ονόματα των άλλων που έπεσαν στην ιστορική αυτή μάχη.

Ο Ιωάννης Αποστόλου στο βιβλίο του " ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΣΙΑΤΙΣΤΗΣ. Αθήνα 1929 γράφει για τον Δεωνίδα Παπαμαλέιο " Εις εκατόν μέτρων απόστασιν από της θέσεώς μας το ανταρτικόν σώμα του Καπετάν Παπαμαλέιου πλησιάζει τον εχθρόν πενήντα βήματα ,οι γενναίοι Κρητικοί μάχονται πλέον με τα περίστροφα των και εξαγούν τις πελώριες κάμες των. Δυο διμοιρία τρέχουν εις ενίσχυσίν των και οι εχθροί αντιλαμβάνονται πλέον τον κίνδυνον. Αλλά είναι αργά, η λόγχη του Έλληνοσ στρατιώτου και η κάμα του Κρητικού έχουν τον λόγον. Οι Κρητικοί δεν μάχονται, σφάζουν. Θέλουν να δείξουν στους Αλβανούς ότι δεν απέκτησαν την φήμην του παλληκαριού χωρός λόγα. Στα σέρια μωρέ τα στυλλιά. Ελάτε μωρέ, να σας δώσουμε τη Σιάτιστα πούχει ωμορφες κοπέλλες. Ο εχθρός προ της μανίας μας αυτής αρχίζει να απελπίζεται. Μεταχειρίζεται διάφορα μέσα να μας εξαπατήσει βοηθούμενος προς τοϋτο από την πυκνήν ομίχλην, η οποία δεν μας επέτρεπε να τον βλέπωμεν. Ακούομεν φωνάς. Μη κτυπέτε, μωρέ παιδιά, δικοί σας είμαστε, Έλληνες είμαστε. Γιώργο, Κώστα, Γιάννη. Και πράγματι πολλοί στρατιώται απατώμεθα και παύομεν προς στιγμήν το πύρ. Ακούεται όμως αμέσως η βροντώδης φωνή του Παπαμαλέιου, Βαράτε τα σκυλιά, Βαράτε τους. Ένα πύρ ομαδικόν ολοκλήρου της διμοιρίας μας στέλλει τον θάνατον εις τους εχθρούς. Ο Καπετάν Παπαμαλέιος ενθουσιάζεται και διατάσσει τους άνδρας του να επιτεθοῦν κραυγάζων. Στα χέρια στα χέρια. Μια σφαίρα του εχθρού κόβει την φράσίν του εις το μέσον και σωριάζει τον λεβέντη καπετάνιο επάνω σε κάτι θυμάρια. Α! τα σκυλιά εφάγανε τον καπετάνιό μας ακούονται τα μουγκρητά των παλληκαριών του, τα οποία ορμούν πλέον με τις κάμες εναντίον των αφρισμένων Τουρκαλβανών, οι οποίοι προ της λύσσης φεύγουν, πηδώντες τους αποτόμους βράχους του βουνού σαν κατσίκια. Τα πολυβόλα μας μαίνονται, τα κανόνια μας ουρλιάζουν και τα ταχέα πυρά των τριών ταγμάτων μας βρέχουν τον θάνατον εις τους φυγάδας."

Το θάνατο του Δεωνίδα Παπαμαλέιου ύμνησε ο Μακεδονομάχος Κρητικός Παύλος Πύπρης με τους παρακάτω στίχους, που είναι δημοσιευμένοι στο βιβλίο του Ανδρέα Γυπαράκη " ΚΡΗΤΕΣ ΜΑΚΕΔΟΝΟΜΑΧΟΙ 1903-1908. Αθήναι 1976"

" Καιροί που μας θυμίζουνε τις ένδοξες ημέρες
εις της Σιατιστής τα βουνά, που πέφτουνε οι σφαίρες.
Και εσύ, ετράβηξες μπροστά και σε θαυμάζαν όλοι,
μα σούρθενε εις την καρδιά φαρμακερό το βόλι..
Μα πρόφτασες και έδωσες θάρρος εις τα παιδιά σου
και ετιμήσανε κι αυτά, στη μάχη τ' όνομά σου".

Ο Ιδομενέας Παπαρηγοράκης στην ποιητική του συλλογή " ΡΙΖΙΤΙΚΑ" αφιερώνει στον πολύκλαυστο Δεωνίδα Παπαμαλέιο το παρακάτω τραγούδι:

Μαύρο πουλί-ν-ν- ενάθισε, στου Βάμου τα σεράγια
και κελαηδεί λυπητερά και παραπονεμένα.

Μαλέιο Δεωνίδα μου, όμορφο παλληκάρι,
απούχες το λιγνό κορμί και τη βεργένια μέση.

Η μαύρη γης σε χαιρετά, εις τη Μακεδονία.

Κλαίει σ' ο Βάμος κλαίει σε, κι' ούλη η Επαρχία,
κι' είναι για σένα τα βουνά, τ' Αποκορώνου μαύρα,
σαν να τα δέρνει άνεμος, κατ' ταραχή μεγάλη.

Είχε πράγματι " λιγνό κορμί" είχε " μέση σαν δαχτυλίδι" ψηλός και λιγνός, ντύνονταν πάντοτε " άφογα"είχε "γενάκι "περιποιημένο. Δεν θάναι υπερβολή, αν πω ότι ήτο από τους αντιπροσωπευτικότερους τύπους της Κρητικής ~~Λαβεντιάς~~ Δεβεντιάς, γράφει ο Σταύρος Κελαϊδής.

Αντί άλλης κρίσεως περί της δράσεως των Κρητών και λοιπών στρατευμάτων παρατίθεται η ημερήσια διαταγή του Διοικητού του Στρατού Αντισυνταγματάρχη Α. Ηπίτη:

" Δαβών υπ'όφιν μου αφ'ένός με την μέχρι τούδε δράσιν και αυτοθυσίαν ήν κατά τας δυσχερείς ταύτας της πατρίδος περιστάσεις τα υπό τον Λοχαγόν Κατεχάκην εθελοντικά σώματα επεδειχθείσαν γενναιότητα κατά την μάχην της Σιατίστης, επαινών ανεξαφρέτως πάντας τους υπό τας διαταγάς μου τεθέντας Κρήτας, συγχάριων αυτοίς δια τα γενναία και φιλοπατρίδα αισθήματα, άτινα τους οδηγούσιν εις τον κοινόν τούτον υπέρ της Πατρίδος αγώνα, πεποιθώς ότι και εις το μέλλον την αυτήν θέλουσιν επιδείξει γενναιότητα και πειθαρχίαν όντες βέβαιοι ότι ουδεμίαν ποιούμαι διάκρισιν μεταξύ αυτών και των λοιπών υπό τας διαταγάς ανδρών ".

Παράλληλα όμως με την παραπάνω ημερήσια διαταγή του διοικητού των Στρατιωτικών δυνάμεων Σιατίστης τη συμβολή των Κρητών καθώς και των εντοπίων στην επιτυχία της μάχης της Σιατίστης, ο λοχαγός του πυροβολικού Νικόλαος Κλαδάς είπε για τους Κρήτες: "Πως αυτοί ήταν που έδωσαν κατ'εξοχήν δείγματα εθελουσίας παντός της Ελλάδος, για δε τους Σιατιστινοίς είπε, πως δεν περίμενε τέτοια δυναμικότητα και τέτοια πατριωτική έξαρση".

Πόση μεγάλη σημασία είχε η νίκη της μάχης της Σιατίστης μας τη λέγει σχετική έκθεση του Γ.Ε. Στρατού, απόσπασμα της οποίας έχει ως εξής: " Η μάχη της Σιατίστης δια μεν τους Τούρκους υπήρξεν η χαριστική των βολών, διότι όταν εκείνοι είδαν ότι έχασαν, έχασαν και την ελπίδα να κρατηθούν στην Ήπειρο. Δι'ημάς δε τους Έλληνες η μάχη εκείνη υπήρξεν πηγή δόξης και χαράς, διότι αν η Σιατίστη έπιπτεν εις τους Τούρκους ίσως τα σύνορα της Ελλάδος να ήταν νοτιώτερον της Φλωρίνης ".

Ο αείμνηστος ποιητής Σπύρος Ματσούκας, που επισκέφτηκε τη Σιατίστη τον Ιούλιο του 1918 αφιέρωσε στους ενδόξους νεκρούς της μάχης της Σιατίστης ένα ποίημα με τον τίτλο " ΣΤΗ ΣΙΑΤΙΣΤΑ". Να μερικοί στίχοι από το παραπάνω ποίημα :

Μα πριν χαθώ απ'τον τόπο σας για ζωγραφιά μου αφίνω
το Σπύρο σας γονατιστό στα μνήματα εκεί πάνω.
Για τον Παπαμαλέκο μου το δάκρυ μου θα χύνω,
και για τον Παπαδόπετρο μνημόσυνα θα κάμνω.
Γεια σας χαρά σας, βρέ παιδιά, και Κρητικά αστέρια
σύντροφοι της ελευθερίας που με τον Καπιτσίνη
βρήκατε μνήματα καρδιές Σιατιστινές, ξεφτέρια
και μοιρολόγια αθάνατα γεμάτα καλωσύνη.

Στις 4-II-2004, έγιναν με μεγαλοπρέπεια τα αποκαλυπτήρια της προτομής του Δεωνίδα Παπαμαλέκου, που τοποθετήθηκε πλησίον του Ηρώου των πεσόντων της Σιατίστης, στην πλατεία του Τσιστοπουλείου Διοικητηρίου της πόλης, παρουσία των αρχών της πόλης και αντιπροσωπείας 200 και πλέον Κρητικών. Κεντρικός ομιλητής της εκδήλωσης ήταν ο Πάρις Σ. Κελαϊδής Δημοσιογράφος- Συγγραφέας, γιος του Σταύρου Κελαϊδή Διηγητόρου και οπλαρχηγού της μάχης της Σιατίστης στις 4-II-1912. Η προτομή έγινε με φροντίδα της Ομοσπονδίας Σωματείων Αποκορώνου Χανίων.